

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศ

GENDER ECONOMICS

ได้อย่างไร

ศศิวิมล วรุณศิริ ปวีณวัฒน์

สารบัญ

	คำนำ	(8)
	กิตติกรรมประกาศ	(10)
บทที่ 1	บทนำ	1
1	เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศ	1
	เพศและบทบาททางเพศ	2
	ความเท่าเทียมทางเพศ	3
	บทบาทหญิงชายในระบบเศรษฐกิจ	7
	แบบฝึกหัด	19
	บรรณานุกรม	21
บทที่ 2	ทฤษฎีการตัดสินใจอยู่ร่วมกันเป็นครัวเรือน	25
2	ครัวเรือนและการสร้างครัวเรือน	25
	การแต่งงานและเหตุผลของการแต่งงาน	26
	รูปแบบการจับคู่แต่งงาน	32
	สถานการณ์การตัดสินใจแต่งงานของผู้หญิงปัจจุบัน	35
	การตัดสินใจมีบุตรของครัวเรือน	37
	ตัวอย่างผลกระทบจากนโยบายวางแผนครอบครัว	43
	แบบฝึกหัด	45
	บรรณานุกรม	47
บทที่ 3	การจัดสรรเวลาของหญิงและชายระหว่างงานในครัวเรือนและตลาดแรงงาน	51
3	การตัดสินใจร่วมกันด้านอุปทานแรงงาน (Joint labor supply decision) ของครัวเรือน	51
	แบบจำลองในการตัดสินใจระหว่างทำงานและการพักผ่อน	57
	แบบจำลองในการตัดสินใจระหว่างทำงานและเวลาในครัวเรือน	59
	แบบจำลองวิเคราะห์การผลิตภายในครัวเรือน - กรณีการเลี้ยงดูบุตร	62
	อุปทานแรงงานผู้หญิงไทย	65

	แบบฝึกหัด	70
	บรรณานุกรม	72
บทที่ 4	ปัจจัยที่มีอิทธิพลกำหนดความแตกต่างระหว่างหญิงชายในอาชีพและรายได้	75
	ความแตกต่างระหว่างหญิงชายในอาชีพและรายได้	75
	การเลือกปฏิบัติของนายจ้าง	77
	การแบ่งแยกอาชีพของชายหญิงและสถาบันบทบาทอาชีพหญิงชาย	80
	การวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างแรงงานชายและหญิง	84
	ตัวอย่างงานวิจัยที่วัดปัจจัยกำหนดช่องว่างค่าจ้าง	88
	การลงทุนในทุนมนุษย์	93
	แบบฝึกหัด	97
	บรรณานุกรม	100
บทที่ 5	บทบาทของหญิงในสังคม เศรษฐกิจและการเมือง	105
	ภาพรวมบทบาทของผู้หญิง	105
	บทบาทของผู้หญิงไทยในสังคมและเศรษฐกิจ	109
	บทบาทผู้หญิงในสถานที่ทำงาน	111
	ผลของการเพิ่มความหลากหลายทางเพศที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัท	118
	บทบาทของผู้หญิงในทางการเมือง	121
	ผลประโยชน์จากการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง	124
	แบบฝึกหัด	129
	บรรณานุกรม	131
บทที่ 6	นโยบายของรัฐหรือสวัสดิการที่มีผลต่อหญิงชายแตกต่างกัน	139
	นโยบายของรัฐหรือสวัสดิการในภาพรวม	139
	การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายที่มีผลต่อหญิงชายแตกต่างกัน	141
	มาตรการคุ้มครองแรงงานผู้หญิง	146
	นโยบายส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในระบบเศรษฐกิจ	151
	แบบฝึกหัด	156
	บรรณานุกรม	158

บทที่ 7	หญิงชายในสังคมผู้สูงอายุ (Aging Economy)	163
	สถานการณ์โครงสร้างประชากรไทย	163
	สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย	166
	สวัสดิการด้านการเงินสำหรับผู้สูงอายุไทย	169
	ตลาดแรงงานผู้สูงอายุไทย	171
	การอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ	176
	แบบฝึกหัด	178
	บรรณานุกรม	180
บทที่ 8	วิกฤติเศรษฐกิจกับการจัดการในครัวเรือนและผลต่อตลาดแรงงานหญิงชาย	185
	ภาพรวมของผลกระทบโควิด-19 ต่อตลาดแรงงาน	185
	โควิด-19 และความเท่าเทียมกันทางเพศ	189
	She-cession - ผู้หญิงได้รับผลกระทบสูงสุดในวิกฤติโควิด-19	190
	Unlucky Generation	193
	ผลของโควิด-19 ในมิติทางเพศนอกเหนือจากตลาดแรงงาน	196
	แบบฝึกหัด	201
	บรรณานุกรม	203
บทที่ 9	บทบาทของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในระบบเศรษฐกิจ	207
	บทบาทกลุ่ม LGBTQIA+ ในระบบเศรษฐกิจ	207
	การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่ม LGBTQIA+ ในตลาดแรงงาน	210
	สถานการณ์ของกลุ่ม LGBTQIA+ ในประเทศไทย	213
	การแต่งงานของคู่รักเพศเดียวกัน	217
	แบบฝึกหัด	222
	บรรณานุกรม	224
	<i>ดัชนี</i>	<i>229</i>
<i>ประวัติผู้เขียน</i>	<i>235</i>	

คำนำ

ตำราเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศ (Gender economics) มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นตำราประกอบการเรียนวิชาบทบาทหญิงชายในระบบเศรษฐกิจในระดับปริญญาตรี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกเหนือจากการมุ่งเน้นไปที่ผู้อ่านที่เป็นนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา สาขาเศรษฐศาสตร์แล้วนั้น เนื้อหาในตำรายังเหมาะกับนักศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับทางสังคมศาสตร์ ประชากรศาสตร์ รวมถึงผู้สนใจศึกษาด้วยตนเอง

ตำราเล่มนี้ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น โดยการนำมิติทางเพศมาวิเคราะห์ประกอบเพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจบทบาทของผู้หญิง ผู้ชาย และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและประเทศในภาพรวม นอกจากนี้ความรู้พื้นฐานเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แล้วนั้น ตำราเล่มนี้ยังได้รวบรวมและอภิปรายผลการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่น่าสนใจ โดยส่วนหนึ่งของเนื้อหาอ้างอิงจากบทความวิจัยของผู้เขียนเองซึ่งได้รับการเผยแพร่ในวารสารระดับนานาชาติ

เนื้อหาภายในตำราเล่มนี้ประกอบไปด้วยบทเรียนจำนวน 9 บทเรียน เริ่มจากบทที่ 1 นำเสนอพื้นฐานแนวคิดเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศ วิวัฒนาการบทบาทหญิงชายในระบบเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมทางเพศ บทที่ 2 เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตัดสินใจอยู่ร่วมกันเป็นครัวเรือนผ่านการศึกษาการตัดสินใจของหญิงชาย เริ่มตั้งแต่การหาคู่ การเลือกคู่ครอง การสร้างครอบครัวจนถึงการตัดสินใจมีบุตร บทที่ 3 เป็นการศึกษาประเด็นภายหลังจากการจัดตั้งครัวเรือนโดยเน้นความสำคัญไปที่การจัดสรรเวลาของหญิงชายระหว่างการทำงานภายในครัวเรือนและตลาดแรงงาน

บทที่ 4 มุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอุปสงค์และปัจจัยด้านอุปทานที่มีอิทธิพลกำหนดความแตกต่างระหว่างหญิงชายในอาชีพและรายได้ หรือการสลับบทบาทหญิงชายในอาชีพต่าง ๆ เนื้อหาครอบคลุมประเด็นความเท่าเทียมทางเพศในบริบทของสากลโดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างหญิงชาย บทที่ 5 เสนอประเด็นบทบาทของผู้หญิงในสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง บทที่ 6 เป็นการวิเคราะห์นโยบายของรัฐหรือสวัสดิการที่มีผลต่อหญิงชายแตกต่างกัน

บทที่ 7 ทำการศึกษาเรื่องหญิงชายในสังคมผู้สูงอายุ (Aging economy) ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากทั่วโลกในปัจจุบัน บทที่ 8 เป็นการอภิปรายวิกฤติเศรษฐกิจกับการจัดการในครัวเรือนและผลต่อตลาดแรงงานหญิงชาย โดยเน้นผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 นอกจากนี้ ปัจจุบัน บทบาททางเพศไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่หญิงชาย แต่ยังคงครอบคลุมถึงกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQIA+) บทที่ 9 จึงเป็นการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกลุ่ม LGBTQIA+ ในระบบเศรษฐกิจ

ตัวอย่าง

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศ

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศ (Gender economics) เป็นศาสตร์ใหม่แขนงหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยใน พ.ศ. 2547 วิชาบทบาทหญิงชายในระบบเศรษฐกิจได้รับการบรรจุลงหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นที่แรกในประเทศไทย (ภาวดี ทองอุไทย, 2550) โดยศาสตร์นี้เป็นการผนวกมิติความแตกต่างทางเพศเข้ากับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของผู้หญิง ผู้ชาย และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQIA+) ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและประเทศในภาพรวม ปัจจุบันวิชานี้อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนในหลายสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ทั่วประเทศไทย

Gary Becker นักเศรษฐศาสตร์จาก University of Chicago ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ใน พ.ศ. 2535 เป็นบุคคลที่ริเริ่มนำมิติความแตกต่างทางเพศเข้ามาผนวกกับการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ โดยอธิบายการตัดสินใจของหญิงชายเริ่มตั้งแต่การเลือกคู่ครอง การสร้างครอบครัว การตัดสินใจมีบุตร การจัดสรรเวลาในครัวเรือน รวมถึงการเลือกปฏิบัติระหว่างหญิงชายในตลาดแรงงาน ทั้งนี้ การนำมิติทางเพศมาศึกษานั้นได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบันจากการที่ Claudia Goldin นักเศรษฐศาสตร์จาก Harvard University ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ประจำปี พ.ศ. 2566 จากการศึกษาผลลัพธ์ในตลาดแรงงานของผู้หญิงตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา

ตามหลักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักหรือเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical economics) การวิเคราะห์ตัวแทน (Representative agent) มีสมมติฐาน คือ ตัวแทนเป็นคนมีเหตุมีผล (Rational behavior) ตัวแทนนี้ไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภค ผู้ผลิต ผู้ตัดสินใจดำเนินนโยบาย จะทำการ

ตัดสินใจเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ทั้งในแง่รรถประโยชน์ (Utility) กำไร (Profit) สวัสดิการ (Welfare) ที่สูงที่สุด อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ไม่ได้รวมเอาความแตกต่างในเชิงพฤติกรรมของตัวแทนโดยเฉพาะมิติทางเพศมาประกอบการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ตัวแทนโดยไม่คำนึงถึงมิติทางเพศนั้นขัดแย้งกับหลักความเป็นจริงที่ตัวแทนเพศหญิงและเพศชายมีลำดับความชอบที่แตกต่างกัน (Preference) การให้ลำดับความสำคัญในแต่ละเรื่องที่แตกต่างกันนั้น ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการตัดสินใจ (Decision making) และผลลัพธ์ (Outcomes) ที่แตกต่างกัน เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศจึงเป็นการประยุกต์ใช้หลักการพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ผนวกกับมิติทางเพศ เพื่อวิเคราะห์การตัดสินใจและพฤติกรรมของตัวแทนที่มีความแตกต่างทางเพศ เพื่อให้สามารถเข้าใจผลลัพธ์ที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน โดยเริ่มตั้งแต่น้อยที่สุด ได้แก่ การตัดสินใจในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับองค์กร ไปจนถึงระดับประเทศ

ประเด็นที่จะนำเสนอจึงเริ่มจากบทบาททางเพศ ความเท่าเทียมทางเพศ วิวัฒนาการบทบาทหญิงชายในระบบเศรษฐกิจ การตัดสินใจอยู่ร่วมกันเป็นครัวเรือน การจัดสรรเวลาของหญิงและชายระหว่างงานในครัวเรือนและตลาดแรงงาน การวิเคราะห์ปัจจัยด้านอุปสงค์และปัจจัยด้านอุปทานที่มีอิทธิพลกำหนดความแตกต่างระหว่างหญิงชายในอาชีพและรายได้ หรือการสลับบทบาทหญิงชายในอาชีพต่าง ๆ บทบาทของหญิงในสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การวิเคราะห์นโยบายของรัฐหรือสวัสดิการที่มีผลต่อหญิงชายแตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังนำเสนอประเด็นที่ได้รับความสนใจจากทั่วโลกในปัจจุบัน ทั้งหญิงชายในสังคมผู้สูงอายุ วิถีชีวิตเศรษฐกิจกับการจัดการในครัวเรือนและผลต่อตลาดแรงงานหญิงชายเน้นถึงผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 และบทบาทกลุ่ม LGBTQIA+ ในระบบเศรษฐกิจ

เพศและบทบาททางเพศ

การสร้างทศวรรษเข้าใจเรื่องบทบาททางเพศนั้น จำเป็นต้องรู้ความแตกต่างระหว่างคำว่า “เพศ” (Sex) กับ “บทบาท” (Gender) โดยทั่วไปแล้ว “เพศหญิงชาย” (Biological differences) เป็นการจำแนกมนุษย์ตามลักษณะทางกายภาพที่มีมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งแต่ละบุคคลจะถูกจำแนกว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายตามลักษณะทางสรีระที่เด่นชัด (เพศกำเนิด) ขณะที่ “บทบาทหญิงชาย” (Gender differences) จะมีความหมายในเชิงที่ลึกกว่านั้น โดยบทบาทของแต่ละบุคคลจะถูกกำหนดตามเงื่อนไขและบริบททางสังคม รวมถึงสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ (ซึ่งมีความหมายมากกว่าการมองผิวเผินทางกายภาพ) โดยสังคมนั้น ๆ จะกำหนดว่าแต่ละบุคคลจะมีบทบาทและหน้าที่อย่างไร (Blau and Winkler, 2017)

บทบาททางเพศนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงเวลา ยุคสมัย สถานการณ์และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น อายุ การศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม บทบาทนั้นไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับเพศกำเนิดก็ได้ บางสังคมอาจมีแค่เพศหญิงและเพศชาย แต่บางสังคมอาจรวมกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งมีอัตลักษณ์ทางเพศและวิถีทางเพศที่มีความหลากหลายด้วย โดย “อัตลักษณ์ทางเพศ” (Gender identity) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าตนเองนั้นต้องการที่จะแสดงออกว่าเป็นเพศใดซึ่งอาจสอดคล้องหรือตรงข้ามกับเพศกำเนิดของตน ขณะที่ “เพศวิถี” (Sexual orientation) หมายถึง ความรู้สึกดึงดูดทางเพศ ความรัก ความชอบของบุคคลซึ่งมีต่อเพศตรงข้ามหรือเพศเดียวกันหรือทั้งเพศตรงข้ามและเพศเดียวกัน ทั้งนี้ หากบุคคลนั้นอยู่ในสังคมที่มีการยึดติดบรรทัดฐานทางเพศ (Gender norm) อย่างมาก อาจถูกจำกัดการแสดงออกถึงตัวตนที่แท้จริงและจำเป็นต้องดำเนินบทบาทตามที่สังคมนั้น ๆ กำหนดให้

บทบาทของผู้ชาย ผู้หญิงและกลุ่ม LGBTQIA+ ในประเทศไทยนั้นมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปมากในปัจจุบันต่างจากในอดีตที่สังคมไทยมีการแบ่งบทบาทผู้ชายและผู้หญิงอย่างชัดเจน ตามแนวคิดระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) หรือสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ผู้ชายอยู่ในฐานะผู้นำ เป็นหัวหน้าครอบครัวทำงานนอกครัวเรือน หารายได้เลี้ยงครอบครัว ขณะที่ผู้หญิงอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่า เป็นผู้ตาม ผู้รับผิดชอบภายในครัวเรือน ทำงานบ้าน ดูแลบุตร มีบทบาทภายนอกครัวเรือนน้อยมาก เมื่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้หญิงไทยมีบทบาทที่หลากหลายมากขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการรับเอาค่านิยมด้านความเท่าเทียมทางเพศจากประเทศตะวันตก การเปิดโอกาสทางการศึกษา การมีโอกาสในตลาดแรงงาน เช่นเดียวกับกับกลุ่ม LGBTQIA+ ที่สังคมไทยมีการยอมรับความหลากหลายทางเพศมากขึ้น มีกฎหมายรับรองสิทธิทำให้คนกลุ่มนี้มีสิทธิและบทบาทที่เพิ่มสูงขึ้น

ความเท่าเทียมทางเพศ

เป้าหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศ มุ่งไปสู่การสร้างความเท่าเทียมทางเพศ (Gender equality) โดยเป็นความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิง ผู้ชายและกลุ่ม LGBTQIA+ ให้มีความเท่าเทียมกันในทุกมิติทางสังคม วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง บทบาทในระบบเศรษฐกิจ รวมถึง การมีความเท่าเทียมในสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ การเข้าถึงโอกาส โดยเงื่อนไขทางสังคมนั้นควรเอื้อต่อการมีสิทธิและการใช้สิทธิในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน รวมถึงการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมในการสร้างประโยชน์ให้สังคม

ประเด็นความเท่าเทียมนี้ ปัจจุบันถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชน (Human right) ขั้นพื้นฐานที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ มนุษย์ทุกคนต้องมีความเท่าเทียมของการได้รับการปฏิบัติ การได้รับโอกาสและความเท่าเทียมกันในการแสดงศักยภาพ โดยความเท่าเทียมทางเพศนี้เป็นสิ่งที่ทั่วโลกยอมรับ และให้การรับรองในทางสากลว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 5 (Sustainable Development Goals: SDG5) ในการบรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของผู้หญิงและเด็กผู้หญิงทุกคน ยุติการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม การใช้ความรุนแรงและการล่วงละเมิดทางเพศ รวมทั้งส่งเสริมการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเข้าถึงการพัฒนาศักยภาพและความรู้

การแสวงหาความเท่าเทียมทางเพศนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุผลทางด้านสังคม การเมืองหรือจริยธรรมเท่านั้น แต่เป็นเหตุผลในเชิงเศรษฐศาสตร์ด้วย โดยความไม่เสมอภาคทางเพศสะท้อนความล้มเหลวของตลาด (Market failure) และความไม่สมดุล (Non-optimal situation) ของสภาพการณ์นั้น ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความไร้ประสิทธิภาพ (Inefficiency) ในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นการสร้างความเท่าเทียมทางเพศย่อมนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจ นำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มสวัสดิการทางสังคมในภาพรวม (Becchio, 2018)

ประเทศไทยให้ความสำคัญประเด็นความเท่าเทียมทางเพศ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันทางเพศภายในประเทศ โดยภาครัฐมุ่งการบรรลุเป้าหมาย SDG5 ผ่านการส่งเสริมให้ผู้หญิงมีบทบาทสูงขึ้นและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการพัฒนาประเทศ ดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้หญิงไทย ผ่านกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ซึ่งในประเทศไทยนั้น หน่วยงานกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและเพิ่มขีดความสามารถของผู้หญิงในประเทศไทย โดยแสดงออกในรูปของกฎหมายภายในประเทศ ดังต่อไปนี้

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมในโอกาสของบุคคล โดย มาตรา 27 กำหนดว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เท่าเทียมกัน โดยให้ผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน”

(2) พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายหลักที่ว่าด้วยความเท่าเทียมระหว่างเพศ เป็นกฎหมายที่ให้การคุ้มครอง และป้องกันสิทธิให้กับผู้ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ และส่งเสริมความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง รวมถึงกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยกฎหมายนี้ถือว่าเป็นกฎหมายแรกของประเทศไทยที่มีการปกป้องคุ้มครองกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งนี้ มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

ระหว่างเพศ หมายความว่า การกระทำหรือไม่กระทำการใด อันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัด สิทธิประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม โดยปราศจากความชอบธรรม เพราะเหตุที่บุคคลนั้น เป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศ โดยกำเนิด”

เนื่องจากผู้หญิงไทยมีบทบาทในตลาดแรงงานที่สูงขึ้นจนกลายเป็นแรงงานหลักในตลาดแรงงาน ประเทศไทยจึงมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานหญิงเพื่อสร้างความเท่าเทียมทางเพศในตลาดแรงงาน ซึ่ง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายคุ้มครองแรงงานหญิง ไม่ให้ได้รับความแตกต่างโดยการเลือกปฏิบัติด้านค่าจ้างจากนายจ้าง ในกรณีที่ลูกจ้างชายหญิงมีลักษณะ คุณภาพ และปริมาณงานเท่ากัน หรืองานที่มีค่าเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังได้ครอบคลุมถึงสิทธิและสวัสดิการของแรงงานหญิง เรื่องการได้รับค่าจ้างและระยะเวลาลาเพื่อคลอดบุตรอีกด้วย

ประเทศไทยยังลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศในการส่งเสริมสิทธิสตรี ทั้งในระดับ นานาชาติโดยเป็นการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW) ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ รวมทั้งการประกัน ว่าสตรีและบุรุษมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาค รวมถึงการลงนามในปฏิญญา ภายในอาเซียน อาทิ ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีและการขจัดความรุนแรงต่อเด็กใน อาเซียน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยมีกฎหมายเพื่อส่งเสริม ปกป้องและคุ้มครองสิทธิสตรี โดยเฉพาะความเท่าเทียมด้านค่าจ้างระหว่างชายหญิงที่มีคุณค่าแรงงานเท่าเทียมกัน แต่ผลสำรวจ กฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้หญิง นับตั้งแต่การเริ่มหางาน การจ้างงาน การแต่งงาน/มีบุตร การจัดการทรัพย์สิน การเริ่มต้นธุรกิจ จนถึงเกษียณอายุ จากรายงาน World Bank's Women, Business, and the Law (WBL) ใน พ.ศ. 2566 ของ World Bank (2023) พบว่า ผู้หญิงไทยยังประสบข้อจำกัดในการทำงานภายหลังจากมีบุตร และกฎหมายแรงงาน ของไทยยังไม่เอื้อต่อสวัสดิการของแรงงานที่มีสถานภาพการเป็นบิดามารดา (Parenthood status)

ภาพรวมความเท่าเทียมทางเพศในประเทศไทยเมื่อเทียบกับระดับสากลอยู่ในระดับปานกลาง (World Bank, 2022) หากพิจารณาการจัดอันดับในด้านความเท่าเทียมทางเพศจากรายงานของ Global Gender Gap หรือดัชนีช่องว่างระหว่างเพศ (World Economic Forum, 2025) ซึ่งวัด ความเท่าเทียมทางเพศใน 4 ด้าน คือ (1) โอกาสและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (Economic participation and opportunity); (2) การเข้าร่วมทางการศึกษา (Educational attainment); (3) สุขภาพและการรอดชีวิต (Health and survival) และ (4) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยบทบาททางเพศ (GENDER ECONOMICS)
นำเสนอทฤษฎีและแบบจำลองเศรษฐศาสตร์พื้นฐานควบคู่มิติทางเพศ เพื่ออธิบาย
บทบาทของผู้หญิง ผู้ชาย และผู้มีความหลากหลายทางเพศต่อเศรษฐกิจ สังคม
และการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งอ้างอิงงานวิจัยเชิงประจักษ์ของผู้เขียนในบริบท
ประเทศไทยที่ตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ

ตัวอย่าง

ISBN 978-616-602-261-2

9 786166 022612

ราคา 220 บาท

หมวดเศรษฐศาสตร์

<http://thammasatpress.tu.ac.th>